

Hvordan få barn og unge engasjert i vannmiljø?

Lokal vannforvaltning i
vannområdene
Norsk vannforening
10.6.2026

Håvard Lucasen
Vannområde Randsfjorden

Hvorfor involvere barn og unge?

Kilde: Vite Ville Kunne, Miljøkommunikasjon som forandringskraft, Miljøkom 2013

Påstand:

Atferdsendring er nødvendig for å nå miljømålene i vannforskriften

Kunnskapsmangel og lite forhold til sin nære vassdragsnatur
«Er det mer enn vann og stein?»

Er det verdt tiden sammenlignet med annet tiltaksarbeid?
Forståelse i befolkningen er grunnleggende for at tiltak skal kunne gjennomføres

-> for å skape endring i holdning og handling må man *vite, ville og kunne*.

I en skoleklasse finner vi fremtidige politikere, bønder, arealplanleggere, ingeniører, entreprenører, totalt sett alle våre «voksne» målgrupper

Hva kan vi oppnå?

Konkret kan vi vise barn og unge at det finnes masse liv i bekker, elver og sjøer. Vi kan bidra til at de *har kunnskap*

Vi kan vise hvordan forskjellig påvirkning virker på livet. Kanskje vil det bidra til at noen *har lyst* ta vare på det de ser?

Da har vi lagt et grunnlag som kanskje fortsatt ligger der den dagen personen *har mulighet* til å gjøre et valg?

Hvordan involvere barn og unge?

Vannmiljø i skolen

Vi vendte oss til skolene og inviterte dem med på vannmiljøopplegg.

Fordel om opplegget har klare koblinger til kompetansemål i læreplanen.

Vår målgruppe har vært ungdomsskolene

Gir oss mulighet til å ha et faglig opplegg, ikke bare en opplevelseshet. De er fortsatt elever i sitt nærmiljø. Kanskje har de også påvirkningskraft i hjemmet?

Krevende aldersgruppe å ha med.

Hvordan involvere barn og unge?

Lærerveiledning

Hvem bor i vannet ditt?

Læringshefte for elever

Hvem bor i vannet ditt?

Vi har et to-delt opplegg

1. Tilrettelegger for at skolene selv tar vannmiljø inn i undervisningen
Utarbeidet materiell og læringsressurser i samarbeid med 3 lærere. Tilgjengelig både i trykte hefter og på nettsidene våre. Vannregionen og Sparebankstiftelsen DNB har støttet oss økonomisk.

Målet er at materiellet bidrar til at skolene på egenhånd kan ha vannmiljø som tema i klasseromsundervisningen.

2. Vannområdet tilbyr lokale feltdager
Vi gir skolene mulighet til å være med ut og oppleve sin lokale vannforekomst.

Feltdagene skal være både **praktiske** og **faglige**.

Naturfag

«Faget skal bidra til at elevene får naturopplevelser og et faglig grunnlag for å verne om naturressurser, bevare biologisk mangfold og bidra til bærekraftig utvikling. (.....). Naturfag skal bidra til undring, nysgjerrighet, skaperglede, engasjement og nytenkning hos elevene ved at de får arbeide praktisk og utforskende med faget. (.....).»

Trinn	Aktuelle kompetansemål	Dekkes/behandles under:	Hefte, side
Etter 7. trinn	Skille mellom observasjon og slutninger, organisere data, bruke årsak-virkning-argumenter, trekke slutninger, vurdere feilkilder og presentere funn	Utedag ved vannet, for- og etterarbeid	23-26
Etter 7. trinn	Gjøre rede for hvordan organismer kan deles inn i hovedgrupper, samt gi eksempler på ulike organismers særtrekk	Hva lever i vannet?	4-16
		Utedag ved vannet, for- og etterarbeid	23-26
Etter 7. trinn	Gjøre rede for betydningen av biologisk mangfold og gjennomføre tiltak for å bevare det biologiske mangfoldet i nærområdet	Økosystemer og næringskjeder	17-21
		Utedag ved vannet	23-26
Etter 7. trinn	Utforske og beskrive ulike næringsnett og bruke dette til å diskutere samspill i naturen	Økosystemer og næringskjeder	17-21
		Utedag ved vannet	23-26
Etter 10. trinn	Utforske sammenhenger mellom abiotiske og biotiske faktorer i et økosystem og diskutere hvordan energi og materie omdannes i kretsløp	Økosystemer og næringskjeder	17-21
		Utedag ved vannet	23-26
Etter 10. trinn	Gi eksempler på og drøfte aktuelle dilemmaer knyttet til utnyttelse av naturressurser og tap av biologisk mangfold	Forandring gjennom tidene	36
		Arvefyrstekronen	15
Etter 10. trinn	Stille spørsmål og lage hypoteser om naturfaglige fenomener, identifisere variabler og samle data for å finne svar	Utedag ved vannet, for- og etterarbeid	23-26
Vg1	Gjøre rede for hvordan noen miljøgifter kan akkumuleres i næringskjeder, og vurdere tiltak for å ta vare på helse og miljø	Økosystemer og næringskjeder	17-21
		Utedag ved vannet	23-26

Hvordan involvere barn og unge?

Vår vanskeligste jobb er å få med skolene. Lærerne er nøkkelen. Vi har derfor laget en egen lærerveiledning. Hensikten er å gjøre det så enkelt som mulig å se nytten av vannmiljø i skolen.

Naturfag

Kunnskap om hva som lever i vannet vårt, samt feltdager der vi samler og studerer det vi finner er naturfag i praksis. Ved å knytte det vi ser i våre lokale bekker, elver og sjøer opp mot f. eks livssyklus, næringskjeder, økosystemer, fremmede eller truede arter og feltarbeid, vil mange sentrale begreper i naturfag bli belyst på en praktisk måte.

Aktuelle feltaktiviteter?

Tilpasse til den lokale vannforekomsten

Hva finner vi og hvilke innfallsvinkler til læring gir det?

- Økosystemer og næringskjeder
- Fremmede arter

Aktuelle feltaktiviteter?

Tilpasse til den lokale vannforekomsten

- Fysiske inngrep og restaurering
- Partikkelpåvirkning

Aktuelle feltaktiviteter?

Tilpasse til den lokale vannforekomsten

- Kombinere med annen planlagt aktivitet
 - Feltassistenter!

Aktuelle feltaktiviteter?

Tilpasse til den lokale vannforekomsten

- Kombinere med annen planlagt aktivitet
 - Ryddeaksjoner kombinert med vannmiljøopplegg

Erfaringer

Vanskelig å få med skolene

Vi tilbyr et opplegg som er

- direkte knyttet til kompetansemål i læreplanen
- gratis
- i umiddelbar nærhet til skolene (krever ikke mye tid)
- veldig fleksibelt mtp tidspunkt og innhold

Likevel er det kun snaut halvparten av våre ungdomsskoler som blir med. Vår erfaring er at det er veldig læreravhengig, vi kommer ingen vei hvis vi sender invitasjon til skoleledelsen.

Tidkrevende

Planlegging og gjennomføring krever en del tid.

Faglig og pedagogisk krevende

Stor faglig variasjon i opplegget. Utfordrende for oss fagpersoner å kommunisere fag med skoleelever (men det har vi veldig godt av). I noen tilfeller opplever vi at lærer melder seg litt ut, og at vi også må ta ansvar for å holde orden i rekkene.

Økonomi?

Kan være utfordrende dersom det er behov for innleid hjelp (naturveiledere/feltassistenter).
Innkjøp av utstyr?

Oppsummering

Hvorfor?

Fordi vi mener det er godt tiltaksarbeid å gi kunnskap til de som skal beslutte og utføre i fremtiden.

Hvordan?

Gjennom fleksibelt, praktisk og faglig undervisningsopplegg i den nære vassdragsnaturen.

Utfordringer?

Det kan være vanskelig å få skolene ut i felt. Tid, kompetanse og ressurser kan også være flaskehals for vannområdet.

Ekstraeffekt

Veldig givende langt utover det vannmiljømessige.